

PRIDno-2022-6957, **Lausuntopyyntö rakennussuojeluasiassa, Noormarkun ruukki**

Kaupunkisuunnittelun lausunto

Varsinais-Suomen ELY-keskus on 24.11.2015 ottanut omasta aloitteestaan vireille Porin kaupungin tilalla 609-464-1-177 (Mairea) sijaitsevan rakennuksen Villa Mairean piharakennuksineen ja piha-alueineen, tilalla 609-464-1-178 (Havulinna) sijaitsevan rakennuksen Havulinna, tilalla 609-464-1-193 (Isotalo) sijaitsevan rakennuksen Isotalon sekä tilalla 609464-10-4 (Noormarkun ruukki) sijaitsevien rakennusten pääkonttorin, sahan ja pajan sekä Havulinna, Isotalon ja pääkonttorin puutarhojen kiinteine rakennuksineen suojelemisesta rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain mukaisena asiana.

Rakennussuojeluasialla 609-464-1-177 (Mairea) sijaitsevaa rakennusta Villa Maireaa piharakennuksineen ja piha-alueineen koskien on erotettu omaksi rakennussuojeluasialueeksi.

ELY-keskus pyytää Porin kaupungin lausuntoa edellä mainittujen Havulinna, Isotalon, pääkonttorin, sahan, pajan ja puutarhojen rakennussuojeluasiassa 1.3.2023 mennessä. Lausunto pyydetään antamaan erityisesti kaavoituksen näkökulmasta ja myös kohteen naapurina.

Porin kaupunkisuunnittelu toteaa, että Noormarkun ruukki on osa oikeusvaikuttaisen Noormarkku-Toukarin osayleiskaavan aluetta. Noormarkku-Toukarin osayleiskaava on hyväksytty 15.6.2015.

Osayleiskaavan laadinnan yhteydessä Noormarkun ruukin aluetta käsiteltiin erityisen huolellisesti, omana kokonaisuutenaan alueen kulttuurihistoriallisista arvoista johtuen.

Ruukin alueesta laadittiin osayleiskaavatyön yhteydessä muiden kaava-alueen selvitysten lisäksi:

- Ahlströmin pääkonttorin alueen arkeologinen inventointi (Jouko Pukkila, Satakunnan Museo 2010)
- Ahlströmin alueen arkeologinen inventointi (Jouko Pukkila, Satakunnan Museo 2011)
- Noormarkun ruukin alueen ja sen lähiympäristön maisemaselvitys- ja analyysi (Rejlers 2011)
- Noormarkun teollisuusympäristön rakennushistoriallinen selvitys (Lauri Putkonen 2011)

Noormarkku – Toukarin osayleiskaavassa ruukin aluetta varten osayleiskaavaan luotiin kokonaan omat varsin pienipiirteiset kaavamerkintänsä.

Ahlströmin ruukin alueelle on osoitettu osa-aluemerkintöjä, joilla ohjataan tarkemmin alueet jatkosuunnittelua ja käyttöä. Tämän tavoitteena on myös turvata ruukkialueen maisemalliset ja kulttuuriperintöarvot sekä osoittaa maankäytön kehittymisen painopistealueet kokonaisuus huomioon ottaen.

Ruukkialue on osoitettu osayleiskaavassa aluemerkinällä valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat (ma), jonka kaavamääräys on: *"Alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on edistettävä kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Aluetta koskevista suunnitelmista ja toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.*

Ruukkialueelle on osoitettu myös aluemerkinä yksityisten palvelujen, hallinnon, ja asumisen alue. Alueen ympäristö säilytetään (PKA/s), jonka kaavamääräys on: *"Täydennysrakentaminen tehdään suojeltavan ympäristön ehdoilla. Uudisrakentamisen määrä, laatu ja sijainti alueella määrätään asemakaavoituksen yhteydessä. Alueella olevien valtakunnallisten ja maakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot on otettava erityisesti huomioon alueen suunnittelussa ja rakentamisessa."*

Ruukkialueen keskeiset pellot on kaavaehdotuksessa osoitettu maisemallisesti arvokkaiksi pelto-alueiksi (map). Puukujat ja vanhat puutarhat on huomioitu merkinnällä suojeltava puutarha tai puukuja (v/s), lukuun ottamatta Villa Mairean puutarhaa.

Suojeltavien rakennuksien kohdalla on kaavakartassa kohdemerkinnät punaisella neliöllä ja kohdenumerolla: *"Suojeltu rakennus ja pihapiiri. Kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai kyläkuvan kannalta arvokas rakennus ja pihapiiri, joka tulee maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n 2 momentin mukaan säilyttää. Suojeltavassa rakennuksessa suoritettavien toimenpiteiden ja pihapiirin uudisrakentamisen ratkaisujen tulee olla sellaisia, että rakennusten ja pihapiirin erityiset arvot säilyvät. Merkittävistä toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto.*

Villa Mairea on osoitettu Suojeltuna rakennuksena ja pihapiirinä kohdenumerolla 628, Havulinna kohdenumerolla 446, Isotalo numerolla 453, pääkonttori numerolla 402, sekä saha, voimalaitos ja paja numerolla 584.

Villa Mairea ja Havulinna sijoittuvat maisemallisesti arvokkaalle metsä-alueelle (mm). Kaavamääräyksen mukaan *"Alueen metsänhoidossa tulee ottaa huomioon maisemalliset ja kulttuuriympäristön arvot. Alueella ei saa suorittaa maisemaa muuttavia toimenpiteitä, kuten avohakkuita, ilman maisematyölupaa. Alueelle ei sallita täydennysrakentamista."*

Varsinaisen ruukkialueen itäpuolelle MU-alueelle on Noormarkunjoen varteen osoitettu matkailua palvelevien rakennusten alueita (rm), joihin alueelle tuleva matkailurakentaminen keskitetään. Lisäksi Noormarkunjoen varteen on osoitettu virkistys-/retkeilykohteita pienimuotoisempaa matkailua ja virkistystä palvelevaa rakentamista varten. Kumpaankin merkintään liittyy kaavamääräys, joka ohjaa tarkemmin osa-alueiden suunnittelua sekä niille sijoituvia toimintoja.

Osayleiskaavassa Noormarkun ruukkin alueella on suojeltu yhteensä 62 rakennusta eli lähes kaikki rakennukset muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Ahlströmin ruukkin Noormarkunjoen eteläpuolisen osa-alue on jo asemakaavoitettu. Pääkonttori ja saha on osoitettu asemakaavassa suojeltaviksi rakennuksiksi (sr). Pääkonttori sijoittuu asemakaavassa toimistorakennusten korttelialueelle, jolla ympäristö säilytetään (KT/s). Saha-rakennus sijoittuu asemakaavassa museorakennusten korttelialueelle (YM). Ruukkin alueella on yhteensä 36 asemakaavoissa suojeltua rakennusta.

Ahlströmin ruukin alueen kehittäminen ja mahdollinen täydennysrakentaminen alueella voivat aiheuttaa ristiriitaisia tulkintoja kulttuuriympäristön arvojen suhteen. Osayleiskaavassa on kuitenkin verrattain tarkasti osoitettu osa-alueet eri toimintojen sijoittumisesta alueelle ja ohjattu kaavamääräyksiin osa-alueiden kehittämistä. Tällä pyritään siihen, että osayleiskaavalla on riittävä ohjausvaikutus alueen tulevaan asemakaavoittamiseen, jotta kulttuuriympäristön erityispiirteet otetaan siinä huomioon.

Ruukin alueen liiketoiminnallisella kehittämisellä on myös positiivista vaikutuksia alueen arvojen säilymisen kannalta. Kun alueelle tulee lisää toimintoja ja sen käyttö monipuolistuu, myös mahdollisuudet ja paineet huolehtia alueen rakennuksista ja muusta ympäristöstä säilyvät.

Ruukki on kahden Ahlström-konsernin tytäryhtiön kotipaikka. Hallinnollisten tehtävien lisäksi alue ja rakennukset toimivat konsernin edustuskäytössä ja omistajasuvun kohtauspaikkana. Alueella on vireätä ja laadukasta matkailu-, majoitus- ravintola- ja kokouspaikkatoimintaa. Aluetta myös kehitetään jatkuvasti vastaamaan ko. toiminnan tarpeita. Ahlströmin ruukin aluetta hoidetaan omistajan toimesta esimerkillisesti kulttuurihistorialliset arvot huomioiden.

Villa Mairea kansainvälisestäikin tunnettuna rakennuksena ja kokonais-taideteoksena on luonteva rakennusperintölailla suojeltava kohde.

Muiden rakennusten osalta suojelun syventäminen, ennen alueen asemakaavoitusta ja asemakaavoitusta tukevien selvitysten laadintaa, tulee tehdä alueen omistajan kanssa tiiviissä yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä.

Porissa 26.1.2023

Risto Reipas
kaupunkisuunnittelupäällikkö

Elinvoima- ja ympäristötoimiala
kasvupalvelut ja kaupunkisuunnittelu